

KURSSI KOHTI PUHDASTA JA HYVINVOIVAA ITÄMERTA

RKP:N ITÄMERIOHJELMA

Itämeri on matala sisämeri, joka koostuu Suomenlahdesta, Pohjanlahdesta, Riiianlahdesta ja varsinaisesta Itämerestä.

Sen keskisyvyys on alle 60 metriä ja veden vaihtuvuus on hidasta. Suolapitoisuus on alhainen ja suuri osa lajeista kamppailee selviytymisestään, joten lajien monimuotoisuus ei ole Itämeressä kovin suurta.

Itämeri reagoi herkästi ihmisen toimintaan ja erilaisiin muutoksiin.

Siksi meidän on keksittävä monipuolisia ratkaisuja, jotta ainutlaatuinen meremme voisi hyvin.

JOHDANTO

Vaikka Itämeren tila on yhä huono, taistelu ei ole ohi. Ilman tähän mennessä tehtyjä ponnisteluja tilanne olisi vielä pahempi. Meidän on jatkettava monipuolisia toimia Itämeren kehityksen ohjaamiseksi oikeaan suuntaan. Niiden vaikutuksen näemme vasta useiden vuosien, jopa vuosikymmenten kuluttua, ja siksi on tärkeää, ettei toimenpiteiden anneta odottaa.

Itämeren valuma-alueella asuu noin 90 miljoonaa ihmistä, mikä tarkoittaa, että Itämereen kohdistuva kuormitus on suuri. Välimeren alueella vastaava kuormitus vesitilavuutta kohti tarkoittaisi noin 14 miljardia ihmistä. Me suomalaiset emme voi pelastaa Itämerta yksin, ja siksi Itämeren maiden yhteistyö, muun muassa Itämeren suojelukomission (Helsinki Commission, HELCOM) ja Euroopan unionin kautta, on avainasemassa. Kansainvälinen yhteistyö on ratkaisevan tärkeää, jos haluamme meren voivan hyvin tulevaisuudessa. Tässä työssä Itämeren suojelukomission toimintasuunnitelmalla, joka sisältää noin 200 toimenpidettä Itämeren tilan parantamiseksi, on tärkeä rooli. Toimenpiteet tulee panna käytäntöön.

Itämeri tarjoaa meille tärkeitä ekosysteemipalveluita. Meren tila ei vaikuta vain ympäristöömme ja hyvinvointiimme, vaan myös turvallisuuteemme ja elinkeinomahdollisuuksiimme. Siksi se on meille tärkeä.

HAASTEET

Itämeren suurimmat haasteet ovat rehevöityminen ja biologisen monimuotoisuuden köyhtyminen. Molemmat ovat ongelmia, joita ilmastonmuutos pahentaa entisestään. Myös laivaliikenteen päästöt, haitallisten ja vaarallisten aineiden, kuten lääkkeiden, kemikaalien ja ympäristömyrkkyjen päästöt sekä vieraslajit ja roskaaminen vaativat toimia. Kaikilla näillä on haitallinen vaikutus Itämeren ekosysteemiin ja biologiseen monimuotoisuuteen. Tarvitsemme monia erilaisia toimia, joilla puututaan kaikkiin näihin ongelmiin Itämeren tilan parantamiseksi.

Suomen ainoa jäljellä oleva kohde Helcomin Itämeren suurimpien kuormittajien hot spot -listalla on Saaristomeren maatalouden hajakuormitus. Siksi on tärkeää, että työskentelemme määrätietoisesti kuormituksen vähentämiseksi erityisesti Saaristomerellä. Haluamme vaalia elävää saaristoa nyt ja tulevaisuudessa.

Rehevöityminen

Rehevöityminen on Itämeren suurin ongelma. Typpi ja fosfori ovat kaksi keskeistä ravinnetta, jotka aiheuttavat rehevöitymistä. Helcomin mukaan Suomen osuus Itämeren fosforikuormituksesta on noin 11 prosenttia ja typpiikuormituksesta noin 9 prosenttia. Suhteutettuna Suomen pintaalaan kuormitus on keskitasoa, mutta asukasta kohden laskettuna se on erittäin korkea. Itämeren tulevaisuuden kannalta tärkeintä on ravinnekuormituksen vähentäminen.

Itämereen kohdistuva kuormitus on nykyään huomattavasti pienempi kuin 1980-luvulla, jolloin se oli suurimmillaan. Ilman aiempia toimenpiteitä varsinaisen Itämeren alueen fosforipitoisuus olisi 40 prosenttia korkeampi ja leväsiintymiä olisi 50 prosenttia enemmän. Pääosin toimet ovat vähentäneet pistekuormitusta, mutta hajakuormitus on edelleen ongelma.

Vaikka tilanne on parempi, ravinnekuormitusta tulee edelleen vähentää. Jotta Itämeren toimintasuunnitelmassa sovituihin tavoitteisiin päästäisiin, Itämeren maiden tulisi edelleen vähentää fosforivalumia vähintään neljänneksellä, kun taas typpiikuormitusta on vähennettävä lähes kymmenesosalla.

Suomen kolme suurinta fosforin lähdettä ovat maatalous, metsätalous sekä haja-asutusalueiden ravinnepäästöt. Uusien tutkimustulosten mukaan metsätaloudella on huomattavasti suurempi rooli kuin mitä aiemmin on arvioitu. Maa- ja metsätalouden osuus kaikista ihmisen toiminnasta johtuvista fosforipäästöistä on yhteensä noin 85 prosenttia. Siksi toimenpiteet näillä aloilla ovat myös tehokkaimpia. Vaikka kaupallisen lannoitteen sisältämän fosforin käyttö maataloudessa on pudonnut viidennekseen siitä mitä se oli 30 vuotta sitten, vuosien voimakkaan lannoituksen myötä maaperään kertynyt fosfori huuhoutuu edelleen veteen.

Ihmisen aiheuttamista typpipäästöistä maatalouden päästöt ovat suurimmat. Yhdyskunnat ja metsätalous aiheuttavat toiseksi ja kolmanneksi eniten typpipäästöjä. Aivan samoin kuin fosforin ollessa kyseessä, myös metsätalouden valumat ovat aiemmin arvioitua suurempia.

Rehevöityminen on suurin syy Itämeren luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen. Rehevöityminen yhdessä ilmastonmuutoksen aiheuttaman rannikkovesien nopean lämpötilan nousun kanssa muodostavat akuutin uhan rannikkojen ekosysteemeille. Terveet rannikkoalueet ovat

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen

Luonnon monimuotoisuus on kulmakivi elämälle maan päällä. Se on keskeistä omalle hyvinvoinnillemme, ruoantuotannolle ja omavaraisuudelle. Rikas biologinen monimuotoisuus parantaa luonnon kykyä sopeutua muutoksiin. Monimuotoisuus kuitenkin vähenee nopeasti, myös Itämerellä. Ilmastonmuutos ja biologisen monimuotoisuuden väheneminen kulkevat käsi kädessä, kun ilmaston lämpeneminen horjuttaa luonnon tasapainoa. Yksi Itämeren tilan indikaattori ovat kalakannat, joiden elinvoimaisuuteen luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja muut muutokset meriympäristössä vaikuttavat.

tehokkaita hiilinieluja, mutta lajikäydyillä alueilla hiilen sitominen ja hapentuotanto meressä ovat vähäisempiä. Tällöin Itämeren kyky toimia hiilinieluna heikkenee ja ravinteiden kierto meressä häiriintyy. Myös vieraslajit muodostavat konkreettisen uhan, koska ne lisäävät entisestään Itämeren ekosysteemiin kohdistuvaa kuormitusta.

Ravinnekuormitusta vähentämällä voimme suojella meriympäristöä ja kaikkia sen lajeja ja samalla vahvistaa Itämeren kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen.

Ilmastonmuutos

Koska Itämeri on rannikkomeri, joka on sekä suljettu että matala, ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät siellä nopeammin kuin maailman valtamerissä. Ilmastonmuutos johtaa veden lämpötilan nousuun ja sademäärien lisääntymiseen Itämeren valuma-alueella. Kun samaan aikaan erityisesti talvien ennustetaan lämpenevän ja suurin osa sateista saapuu Etelä-Suomeen vetenä, kasvaa myös riski siitä, että vesistöön huuhtoutuu enemmän ravinteita.

Veden lämpötilan nousu lisää rehevöitymisen vaikutusta. Lämpimään veteen liukee vähemmän happea, kun taas mikrobiologiset prosessit kuluttavat samaa happea, mikä johtaa suurempiin hapettomiin alueisiin merenpohjassa. Tällä hetkellä lähes kolmannes Suomen merenpohjasta kärsii hapen puutteesta. Niistä vapautuu enemmän fosforia, minkä seurauksena leväkukinnat voimistuvat ja biologinen monimuotoisuus vähenee. Muutosten vuoksi lajit ovat vaarassa kuolla sukupuuttoon. Ilman hiilidioksidipitoisuuden nousun seurauksena myös meriympäristön happamoituminen lisääntyy. Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemisen yhteisvaikutus muodostaa siten suuren uhan Itämerelle.

Terve meri on hiilinielu. Itämeren tilaa parantavat toimet edistävät siksi myös ilmastonmuutoksen torjuntaa.

Yhteiskunnan aiheuttama kuormitus

Yhteiskunnan aiheuttamalla kuormituksella viittaamme ihmistoiminnasta aiheutuvaan kuormitukseen maa- ja metsätalouden aiheuttaman kuormituksen ohella. Näihin luetaan muun muassa haasteet vedenpuhdistuksessa, haitalliset

ja vaaralliset aineet ja ympäristömyrkyt, kaupallinen lannoiteteollisuus, roskaaminen ja merimelu.

Pistekuormitusta syntyy edelleen pääosin vedenkäsittelyn yhteydessä, vaikka puhdistus onkin aiempaa tehokkaampaa. Eritoten pienemmät jätevedenpuhdistamot Venäjällä, Baltiassa, Puolassa ja Valko-Venäjällä aiheuttavat yhä pistekuormitusta. Myös Suomessa on kunnallisia jätevedenpuhdistamoita, joissa erityisesti typen käsittelyä on parannettava. Lannoiteteollisuus aiheuttaa myös pistekuormitusta Itämerellä esimerkiksi tuotannon jäännöstuotteena syntyvien kipsikasojen kautta. Itämeren satamien kautta kuljetaan vuosittain noin 44 miljoonaa tonnia kaupallista lannoitetta. Kuljetusten yhteydessä kaupallinen lannoite voi päätyä Itämereen lastauksen tai lastiruumien pesun yhteydessä mereen vapautuvan pesuveden kautta.

Haitalliset aineet kuten lääkeainejäämät ja kemikaalit kuormittavat Itämerta. Lääkkeiden käytön lisääntyminen näkyy myös jätevesien lääkeainejäämissä. Esimerkiksi hormonijäämät vaikuttavat organismien sukupuolikehitykseen, mikä voi vaikuttaa biologiseen monimuotoisuuteen. Kemikaalikuormitus on sen sijaan vähentynyt. Itämerestä pyydettyssä silakassa on yhä vähemmän ympäristömyrkyjä ja Itämerestä pyydettyä kalaa voi syödä turvallisesti. Koska Itämeri on vilkkaasti liikennöity meri, öljy- tai kemikaalionnettomuuden riski on aina olemassa. Suuronnettomuudella olisi vakavia seurauksia Itämerelle.

Kuten muutkin maailman meret, myös Itämeri kärsii roskaamisesta. Myös eri lähteistä peräisin olevat mikromuovit ovat

uhka niin meriympäristölle, eläimille kuin ihmisillekin, koska ne eivät hajoa luonnossa. Emme vielä tiedä, millaisia vaikutuksia mikromuovilla voi olla luontoon tai ihmisiin. Myös vedenalaisen melun vaikutus vedenlaiseen elämään on asia, josta emme tiedä tarpeeksi.

Sisäinen kuormitus

Koska fosforipäästöjen määrä on pitkään ollut suuri, Itämeren pohjasedimentteihin on muodostunut fosforivarasto, joka osaltaan edistää rehevöitymistä. Itämeren vesimassaan ja pohjasedimentin pintakerrokseen on kertynyt noin 2,2 miljoonaa tonnia fosforia. Pohjasedimentistä vapautuvaa fosforia kutsutaan sisäiseksi kuormitukseksi. Fosforia vuotaa erityisesti hapettomista pohja-alueista.

Atlantilta tulevat suolapulssit voivat tilapäisesti auttaa täyttämään hapettomat pohjat happirikkaalla vedellä. Niillä voi kuitenkin olla myös kielteisiä vaikutuksia, koska ne samalla työntävät hapetonta ja ravinnepitoista vettä kohti rannikkoaluetta. Siellä se johtaa lisääntyneeseen leväkukintaan. Varsinkin Suomenlahti kärsii tästä.

Fosforivarastot pienenevät tällä hetkellä hitaasti, noin 0,4 prosenttia vuodessa, koska ravinteita on nykyään vähemmän kuin ennen. Vauhti lähes kaksinkertaistuisi, jos onnistuisimme vähentämään fosforikuormituksen noin 21 700 tonniin vuodessa Itämeren toimintasuunnitelman tavoitteen mukaisesti. On tärkeää, että ravinteiden valuminen vesistöihin vähenee edelleen.

RATKAISUJA JA TOIMENPITEITÄ

Kuluneiden 20 vuoden aikana on tehty paljon Itämeren tilan parantamiseksi. Itämeri on ollut huomattavasti huonommassa kunnossa, ja jos mitään ei olisi tehty, tilanne olisi tällä hetkellä paljon huonompi. Lain-säädännön avulla olemme onnistuneet vähentämään pistekuormitusta, mutta hajakuormitusta on vaikeampi säädellä. Keskeistä on, että jatkamme ravinnekuormituksen vähentämistä. Toimenpiteitä tarvitaan sekä maalla että merellä, ja ne on toteutettava siellä, missä vaikutus on suurin. Toimenpiteiden vaikutus näkyy parhaiten omissa vesistöissämme.

Itämeren saastuttamisen tulee olla kannattamatonta. Meidän tulee ryhtyä työstämään tehokkaita, mieluiten kansainvälisiä päästökaupan kaltaisia menetelmiä saastumisen vähentämiseksi.

MAA- JA METSÄTALOUDEN RAVINNEKUORMITUKSEN VÄHENTÄMINEN

Voimme vähentää maa- ja metsätalouden ravinnekuormitusta Itämerellä tehottamalla vesiensuojelutoimia. Samalla on huolehdittava siitä, että peltojen ja metsien tuotantokapasiteetti säilyy. Lisäksi meidän on tuettava maatalouden rakennemuutosta ja parannettava sen toimintaedellytyksiä. Parempi kannattavuus mahdollistaa samalla investoinnit vesiensuojelutoimenpiteisiin.

Vaikka alle kymmenesosa Suome maaalasta on peltomaata, suuri osa siitä sijaitsee rannikkoalueilla, ja siksi maatalouden toimenpiteet ovat tärkeitä

Itämeren kannalta. Monia toimenpiteitä on jo toteutettu, mutta lisää tarvitaan. Tärkeintä on vähentää maatalouden valumia. Kuormitusta voidaan vähentää muun muassa kipsikäsittelyllä, lannoitteiden käytön tehostamisella, ravinteiden kierrätyksellä, talvipeitteen lisäämisellä, kerääjäkasveilla ja laidunalueiden laajentamisella eroosiolle herkille maille. Tarvitsemme yhdistelmän sekä nopeavaiikutteisia että pitkän aikavälin toimia.

Kipsikäsittelyä tai rakennekalkitusta voidaan käyttää ensiapuna, sillä ne ovat väliaikaisia toimenpiteitä, joilla voidaan torjua akuuttia valumista. Esimerkiksi kipsikäsittely voi puolittaa fosforikuormituksen ilman, että se vaikuttaa satoon. On syytä jatkaa tutkimusta siitä, miten kipsi, rakennekalkki ja kuituliete voivat vähentää valumia. Myös maaperän terveyttä parantavia toimenpiteitä tarvitaan, ja yksi esimerkki siitä on regeneratiivinen eli uudistava maatalous. Terve maaperä sitoo hiiltä ja vettä paremmin, mikä voi tarkoittaa, että ravinteita huuhtoutuu pois vähemmän. Tällaiset toimenpiteet vaativat resursseja, esimerkiksi koneinvestointeja. Tarvitaan myös käytännössä sovellettavaa tutkimusta tiloilla.

Alueilla, joilla on paljon karjaa, maaperässä voi olla enemmän fosforia kuin mitä peltokasvit tarvitsevat. Näillä alueilla tarvitaan toimenpiteitä, jotka vähentävät ylimääräisen fosforin määrää maaperässä, esimerkiksi niin, että lannoitteen määrä sopeutetaan mitattuihin ravinnepitoisuuksiin. Vaikka vaikutus olisi hidas, tarvitaan

toimenpiteitä valumisen torjumiseksi pysyvästi.

Uusia peltoja raivataan vuosittain noin 2 000–4 000 hehtaaria, ja useimmiten syynä on uusien alueiden saaminen kotieläintuotannon tuottaman karjanlannan levittämiseen. Tämän vähentämiseksi kotieläinlannan käyttöä ja jatkojalostusta on tehostettava esimerkiksi käyttämällä sitä biokaasun tuotannossa. Lantafosforin kierrätys- tai kuljetustuki parantaisi sen uudelleenkäytön kannattavuutta. Tämä olisi erityisen tärkeää alueilla, joilla on paljon kotieläintuotantoa. Koko maan kattavalla tuella pystyisimme myös edistämään sitä, että turvemaita raivattaisiin vähemmän pelloiksi. Maanviljelijöille, jotka pidättäytyvät viljelemästä turvemailla, tulisi maksaa korvauksia.

Haasteena Suomessa on se, että iso osa maista on vuokrattu viljelykäyttöön ja vuokrasopimukset ovat verraten lyhyitä. Se vähentää kannustimia ryhtyä vesiensuojelutoimenpiteisiin, sillä toimenpiteiden tulosten näkyminen vie aikaa. Meidän tulee tarkistaa tukijärjestelmää vesiensuojelutoimiin tehtävien investointien helpottamiseksi. Lisäksi on syytä selvittää, miten voimme kannustaa pidempiin vuokrasopimuksiin.

Maatalouden toimenpiteet kulkevat käsi kädessä maatalouden kannattavuuden kanssa. Hyvä sato tarkoittaa, että vesistöön pääsee mahdollisimman vähän ravinteita.

Kolme neljäsosaa Suomesta on metsien peitossa. Tutkimukset osoittavat, että metsätalouden valumat ovat suurempia kuin olemme tiedneet, ja siksi lisätoimenpiteitä tarvitaan. Metsätalouden aiheuttamaa Itämeren kuormitusta voidaan vähentää harjoittamalla metsätaloutta, joka on vesistöille hellävaraista. Valumia voidaan välttää välttämällä ojituksen kunnostustoimia, harjoittamalla peitteistä metsänhoitoa siellä missä se mahdollista, käyttämällä tuhkalannoitusta ja jättämällä vesistöjen yhteyteen suojavyöhykkeitä. Suojavyöhykkeet tulisi kytkeä etäisyyteen vesistöistä, ja silloin myös suojatoimenpiteiden tuen määrää voitaisiin korottaa.

Suomessa puolet pelloista tuottaa 80 prosenttia sadosta. Huonomman sadon tuottavien peltojen metsitys on tapa vähentää ravinteiden valumista. Huomiota tulee kiinnittää myös hiilen valumiseen Itämereen, ja kosteikkoja ja suoalueita ennallistamalla voidaan sekä vähentää valumia että luoda niiden rooli hiilinieluna uudelleen. Hiilen valuman vaikutuksista meren ekosysteemeihin tarvitaan lisää tutkimusta.

Happamilla sulfaattimailla on tärkeää, että vesitaso pidetään mahdollisimman korkealla niin yhdyskuntarakentamisen kuin maa- ja metsätaloudenkin kannalta. Siten voimme ehkäistä sitä, että vesistöjen organismeille myrkyllisiä metalleja vapautuu maaperästä.

HALUAMME:

- että ravinnekuormitusta vähennetään tehokkaamilla vesiensuojelutoimilla ja ravinteiden lisääntyneellä kierrätyksellä.
- että lannoitteiden käyttöä tehostetaan ja että kotieläinlantaä käytetään esimerkiksi biokaasun tuotannossa. Uusien peltojen raivaaminen vain lannan levittämiseen on lopetettava.
- että lantaosforille otetaan käyttöön kierrätys- tai kuljetustuki. Ylimääräinen lantafosfori tulee poistaa pelloilta valumisen estämiseksi.
- että kehitetään positiivisia taloudellisia kannustimia turvemaiden viljelyn vähentämiseksi.
- että toimenpiteitä kuten kipsikäsittelyä, peltojen rakennekalkitusta, talvipeitteen lisäämistä, kerääjäkasveja ja laidunalueiden laajentamista eroosiolle herkillle maille käytetään enemmän.
- että kehitetään vesiensuojelutoimiin kohdistuvia investointeja helpottavaa tukijärjestelmää.
- että tutkitaan, miten voimme kannustaa pidempiin vuokrasopimuksiin, joiden kautta voitaisiin edistää maatalouden vesiensuojelutoimia.
- että maanviljelijöille on kannattavaa investoida maaperän terveyttä parantaviin toimenpiteisiin.
- että edistetään metsätaloudessa toimenpiteitä, jotka vähentävät metsämaiden valumia, esimerkiksi välttämällä ojituksen kunnostustoimia, harjoittamalla peitteistä metsänhoitoa sille sopivilla alueilla ja aloittamalla tuhkalannoitus.
- että vesistöjen suojavyöhykkeiden tuki on kytkettävä vyöhykkeen etäisyyteen vesistöstä.
- että rohkaistaan huonomman sadon tuottavien peltojen metsitykseen. Tässä on otettava huomioon biologinen monimuotoisuus ja kulttuurimaisemarvot.
- että kosteikkoja ja soita ennallistetaan ravinteiden ja hiilen valumisen ehkäisemiseksi.
- että happamat sulfaattimaat otetaan huomioon yhdyskuntarakentamisessa sekä maa- ja metsätaloudessa.

RISKIEN HALLINTA MERELLÄ

Mereen kohdistuvia riskejä on hallittava tehokkaammin. Itämeri on yksi maailman vilkkaimmin liikennöidyistä meristä, ja merellä tai satamissa liikkuu päivittäin keskimäärin noin 2 000 rahtilaivaa. Laaja öljyvuoto on yksi vakavimmista Itämeren ympäristöuhkista. Riskit ovat pienentyneet parempien turvajärjestelmien ja kaksoisrunkoalusten ansiosta, ja tätä nykyä inhimmillinen virhe on usein mahdollisen onnettomuuden syy. Onnettomuuksien torjumiseksi on tärkeää panostaa miehistön osaamiseen ja työoloihin. Öljyntorjuntavalmiuden ylläpitäminen on keskeistä.

Myös merenkulun päästöt aiheuttavat riskejä Itämerellä. Vaikka kansainväliset risteilyalukset eivät ole enää vuoden 2021 jälkeen voineet laskea likavesiään Itämereen, rahtialukset saavat edelleen laskea sekä likavetensä että ns. harmaan veden eli talousjäteveden veteen, kunhan laivat ovat riittävän kaukana rannikolta. Tässä on tapahduttava muutos, ja Suomen on kansainvälisellä tasolla toimittava aktiivisesti sen hyväksi, että tämä ei olisi mahdollista missään. Monissa satamissa on jo nykyään mahdollisuus jätevesien tyhjentämiseen, mutta suuri osa rahtialuksista tyhjentää silti jätevetensä mereen. Siksi on tärkeää, että rahtilaivoilta kielletään jätevesien laskeminen Itämereen.

EU:n rikkidirektiivi vuodelta 2015 ja NECA-asetus typen oksidipäästöistä vuodelta 2021 ovat osaltaan vähentäneet laivojen pakokaasupäästöjä. Pakokaasut vauhdittavat Itämeren rehevöitymistä ja happamoitumista, ja siksi meidän on jatkettava kestävämpien meriliikenteen polttoaineiden kehittämistä. On myös tärkeää, että laivat eivät tyhjennä pakokaasujen käsittelyn jäännöstuotteita Itämereen.

Myös kaupallisten lannoitteiden laivakuljetuksista aiheutuvat ravinnepäästöt on tärkeä saada kuriin. Meidän on otettava käyttöön parempaa tekniikkaa ja toimintatapoja laivojen lastaamisen ja lastiruumien pesun yhteydessä. Tämä on tehtävä yhteistyössä satamien, satamaoperaattoreiden ja kaupallisten lannoitteiden tuottajien kanssa.

HALUAMME:

- edistää puhtaita ja hyvinvoivia meriä ja puhtaita vesistöjä, jotka ovat vapaita päästöistä ja haitallisista aineista.
- torjua öljy- ja kemikaalionnettomuuksia merellä panostamalla miehistön osaamiseen ja työoloihin sekä öljyntorjuntavalmiuden resurssiin ja toimintaedellytyksiin.
- että kansainväliset rahtilaivat eivät saa päästää Itämereen minkäänlaista jäte- tai puhdistusvettä ja että sellainen kielletään myös laajemmin globaalilla tasolla.
- että laivaliikenteen päästöjä tulee vähentää ja että kehitetään ja otetaan käyttöön kestäviä polttoaineita ja tehokkaita menetelmiä laivaliikenteen pakokaasujen puhdistamiseksi.
- että otetaan käyttöön parempaa teknologiaa ja toimintatapoja kaupallisten lannoitteiden aiheuttamien päästöjen vähentämiseksi kuljetuksen yhteydessä.

YHTEISKUNNAN AIHEUTTAMAN KUORMITUKSEN VÄHENTÄMINEN

Vaikka vedenkäsittely on aiempaa tehokkaampaa, jätevedenpuhdistamoiden pistekuormituksessa on edelleen haasteita etenkin naapurimaissamme. Tarvitsemme kansainvälistä yhteistyötä vedenpuhdistuksen tehostamiseksi. Myös Suomessa on tehostettava erityisesti typen talteenottoa. Haluamme selvittää, miten taloudellisten kannustimien avulla kunnallisia jätevedenpuhdistamoita voitaisiin kannustaa tehokkaampaan vedenpuhdistukseen.

Helcomin vedenpuhdistussuositus on päivitetty viimeksi vuonna 2007, eikä siinä ole huomioitu nykyisen vedenpuhdistuksen teknologiaa. Siksi se tulee päivittää.

Uusien lääkkeiden ja kemikaalien käyttö edellyttää, että tutkimme niiden vaikutusta vesistöihimme sekä sitä, miten ne voidaan ottaa tehokkaimmin talteen vedenpuhdistuksen yhteydessä. Nykyinen lainsäädäntö ei vaadi poistamaan lääkkeitä. Tämä on asia, jota meidän on tarkasteltava lääkekuormitukseen keskityneen tutkimuksen avulla.

Myös teollista pistekuormitusta tulee vähentää. Tähän kuuluu kaupallinen lannoiteteollisuus, intensiivinen eläintuotanto, biokaasun tuotanto ja kunnallisten jätevedenpuhdistamoiden teollinen kuormitus. On tärkeää, että teollisuus käyttää jätevetensä uudelleen.

Suomen merialueilla Itämerellä on hyvät olosuhteet merituulivoimalle. Merituulivoimaa suunniteltaessa on tärkeää, että tuulivoimapuistot sijoitetaan niin, että luonto, maisema- ja virkistysarvot sekä kalastusolosuhteet huomioidaan. Paikka on määritettävä paikallisten olosuhteiden ja paikallisväestön kanssa käytävän aktiivisen vuoropuhelun kautta. Merituulivoimaa tulee rakentaa sinne, missä se on taloudellisesti kannattavaa ja niin, ettei siitä aiheudu laajoja kielteisiä seurauksia meriluonnolle, ihmisille ja teollisuudelle. On tärkeää, että lupaprosessi on selkeä, avoin ja joustava.

Eri tutkimukset osoittavat, että Suomen rannat ovat Itämeren roskaisimpia. Kaupunkisuunnittelun ja viheralueiden avulla voimme estää muun muassa roskien valumisen Itämereen hulevesien mukana.

Meidän on myös lopetettava kaduilta kerätyn lumen kippaaminen mereen.

HALUAMME:

- kannustaa kunnallisia jätevedenpuhdistamoita tehokkaampaan vedenpuhdistukseen ja ravinteiden talteenottoon sekä selvittämään siihen liittyviä taloudellisia kannustimia. Kaikkien Suomen jätevedenpuhdistamoiden tulee käyttää vedenpuhdistuksessa uusinta teknologiaa.
- että Helcomin vedenpuhdistussuositusta päivitetään jatkuvasti vastaamaan nykytekniikan mahdollistamaa tasoa.
- että tutkitaan, miten lääkkeet, kemikaalit ja mikro-muovit vaikuttavat meren ekosysteemiin, kuinka suuria päästöt ovat ja miten ne voidaan ottaa talteen vedenpuhdistuksen yhteydessä.
- että kaupunkisuunnittelussa otetaan huomioon, miten voimme vähentää hulevesien ja sitä kautta roskien valumista Itämereen.
- että merituulivoima sijoitetaan niin, että luonnon-, maisema- ja virkistysarvot sekä kalastusolosuhteet huomioidaan ja tuulivoiman sijainti määräytyy paikallisten olosuhteiden mukaan ja paikallisväestön kanssa käytävän aktiivisen vuoropuhelun avulla. Lupaprosessien tulee olla avoimia ja joustavia.
- että lopetamme kaduilta kerätyn lumen kippaamisen Itämereen.

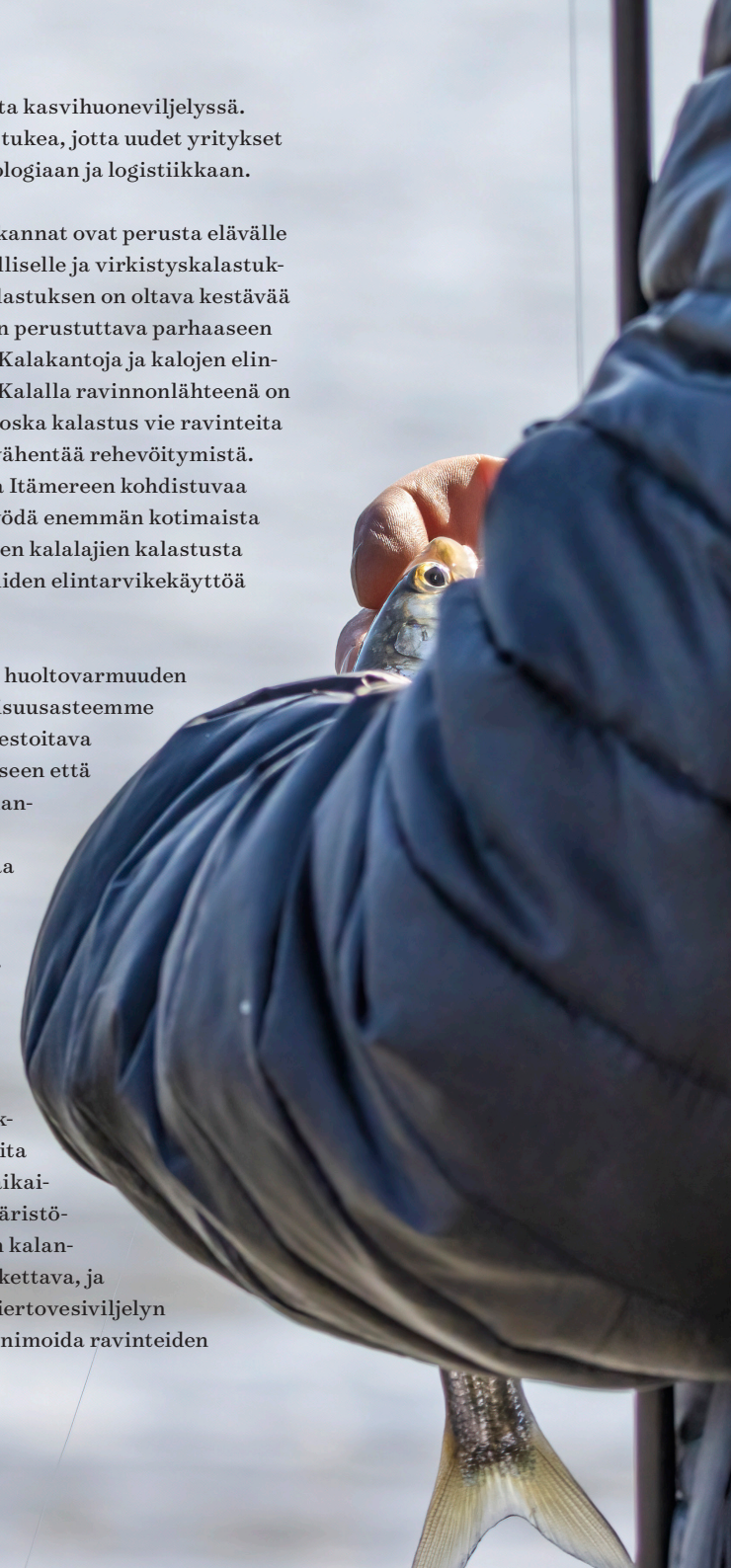
SISÄISEN KUORMITUKSEN VÄHENTÄMINEN

Maalla tehtävien toimenpiteiden lisäksi meidän on vähennettävä jo Itämereen päätyneiden ravinteiden määrää. Voimme esimerkiksi poistaa ravinnepitoista pohjasedimenttiä tai sitoa fosforia pohjaan. Nämä toimenpiteet ovat kuitenkin kalliimpia ja siksi on tärkeää vähentää itse valumia. Ruoko sitoo ravinteita ja ruokoheinä tarjoaa tavan kierrättää ravinteita paikallisesti. Samalla parannetaan rantojen virkistysarvoa ja kunnostetaan eri lajien elinympäristöjä. Biomassalla voidaan

esimerkiksi korvata turvetta kasvihuoneviljelyssä. Tuotantoketjut tarvitsevat tukea, jotta uudet yritykset uskaltavat investoida teknologiaan ja logistiikkaan.

Hyvinvoivat ja vakaat kalakannat ovat perusta elävälle merelle ja jatkuvalle kaupalliselle ja virkistyskalastukselle Itämerellä. Kaiken kalastuksen on oltava kestävä ja kalastuksen ohjauksen on perustuttava parhaaseen saatavilla olevaan tietoon. Kalakantoja ja kalojen elinympäristöjä on suojeltava. Kalalla ravinnonlähteenä on pieni ilmastojalanjälki, ja koska kalastus vie ravinteita vedestä, se on myös keino vähentää rehevöitymistä. Helppo tapa vähentää omaa Itämereen kohdistuvaa ympäristöjälkeä on siksi syödä enemmän kotimaista kalaa. Vähän hyödynnettyjen kalalajien kalastusta voidaan lisätä ja eritoten niiden elintarvikekäyttöä on tuettava.

Kotimaista kalaa tarvitaan huoltovarmuuden turvaamiseksi, ja omavaraisuusasteemme lisäämiseksi meidän on investoitava sekä kaupalliseen kalastukseen että ympäristöystävälliseen kalanviljelyyn sille soveltuvilla alueilla. Kalanviljely tarjoaa myös hyvän mahdollisuuden työpaikkojen luomiseen rannikkoalueillamme. Ympäristöystävällisyyttä voidaan lisätä viljelysten oikealla sijoittamisella ja Itämerirehun käytöllä siellä, missä se on tarkoituksenmukaista. Myös ravinteita sitovan rakkolevän samanaikainen vesiviljely tuottaa ympäristöhyötyjä. Maalla tapahtuvan kalanviljelyn kehittämistä on jatkettava, ja suljetun tai puolisoljetun kierto-vesiviljelyn avulla voimme hallita ja minimoida ravinteiden päästöjä.

Pyrimme siihen, että uusia kalateitä rakennetaan lisää, olemassa olevia kunnostetaan ja että kalojen elinympäristöt ennallistetaan. Kestävän kalaistutuksen avulla voimme tukea kalakantojen elinvoimaisuutta. Merimetso- ja hyljekantojen liian suuren määrän aiheuttamat ongelmat on korjattava paikallisesti, jotta kalakannoille ja kaupalliselle kalastukselle aiheutuvat vahingot voidaan tehokkaasti minimoida. Rannikon ammattikalastuksen suurin haaste liittyy nimenomaan merimetso- ja hyljekantojen aiheuttamiin ongelmiin.

HALUAMME:

- toimia sen hyväksi, että Itämeren ravinnevarastot edelleen pienenevät ja että pohjasedimenttivarastoja vähentäviä menetelmiä käytetään alueilla, joilla se on kustannustehokasta.
- edistää rantaruovikkojen niittoa mahdollistavien menetelmien kehittämällä tukimuotoja ruovikkoja hyödyntävien tuotantoketjujen käynnistämiseksi.
- turvata ammattikalastuksen ja virkistyskalastuksen toimintaedellytykset.
- että kalastusta harjoitetaan pitkäjänteisesti ja kestävästi.
- kehittää kotimaista ja ympäristöystävällistä kalan- ja vesiviljelyä ja lisätä sitä siihen soveltuvilla alueilla. Haluamme myös edistää vesikiertoviljelyä maalla.
- kannustaa hoitokalastukseen keinona vähentää vesistöjen ravinnekuormitusta ja lisätä vähän hyödynnettyjen kalalajien käyttöä.
- kannustaa syömään enemmän kotimaista luonnonvaraista kalaa. Esitämme, että koulut ja kunnalliset työpaikkaravintolat ottavat käyttöön säännöllisen Itämeren kalapäivän.
- että rakennetaan lisää uusia kalateitä ja olemassa olevia ennallistetaan sekä harjoitetaan kalojen kestävää istutusta kalakantojen elinvoiman tukemiseksi.
- että merimetso- ja hyljekantojen liian suuren määrän aiheuttamiin ongelmiin voidaan puuttua paikallisesti.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN VAHVISTAMINEN

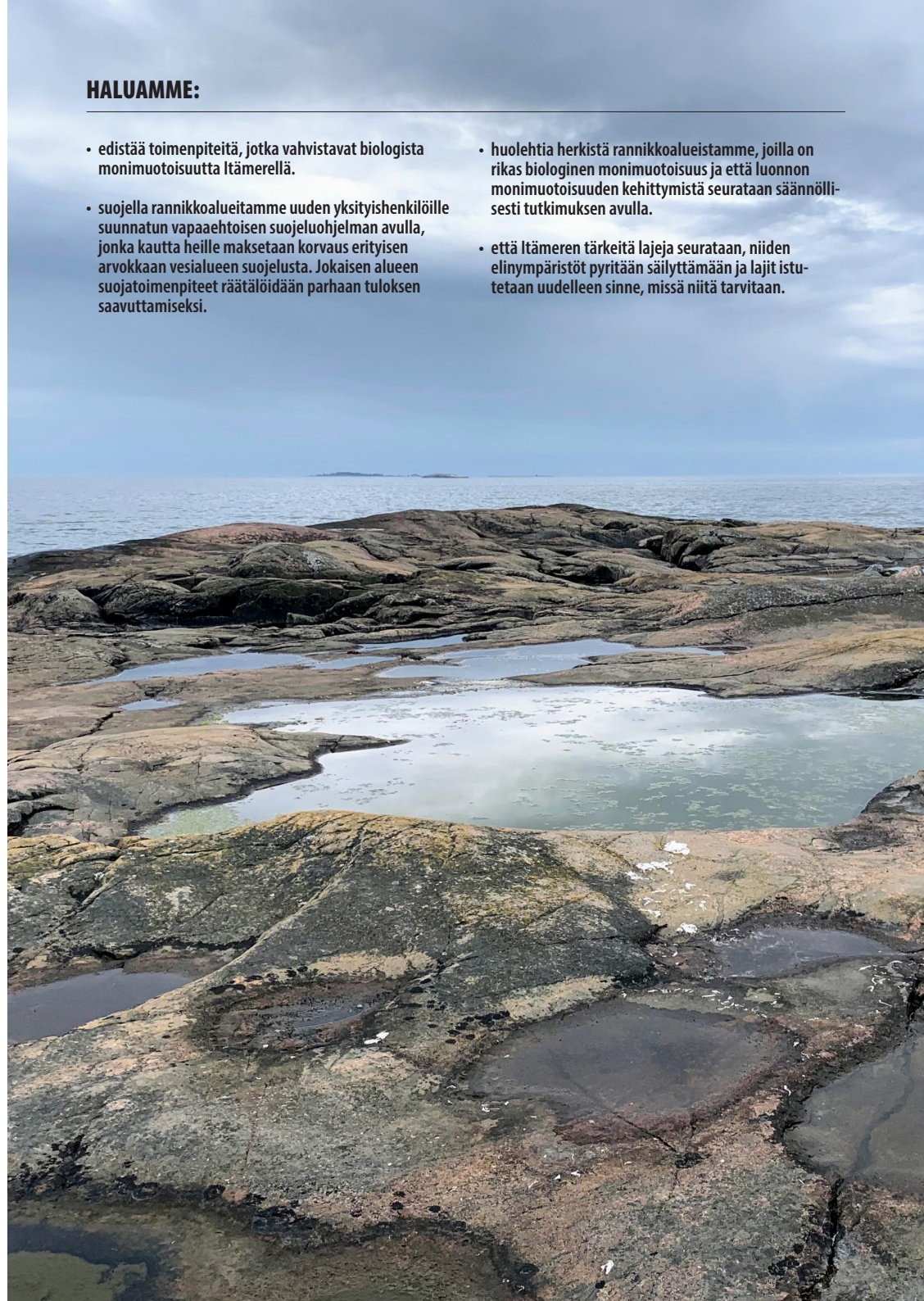
Meidän tulee vahvistaa luonnon monimuotoisuutta Itämerellä. Varsinkin rannikkoalueet ovat biologisesti hyvin monimuotoisia, ja siksi niitä on tärkeää suojella. Biologisen monimuotoisuuden kehitystä rannikkoalueilla on seurattava. Tarvitsemme myös lisää tutkimusta rannikkoalueiden roolista hiilikierrossa ja siitä, miten ne voivat edistää ilmastonmuutoksen vastaista työtä.

Tarvitsemme samanlaisen vapaaehtoisen vesistöjen suojeluohjelman, joka meillä on yksityisille metsänomistajille. Heille maksetaan korvausta ohjelmaan osallistumisesta. Toimenpiteet tulee räätälöidä erikseen jokaiselle vapaaehtoisesti suojeltavalle alueelle, ja myös valuma-alue on otettava huomioon. Terve Itämeri on asia, josta me kaikki hyödynnymme!

Itämerellä elää useita keskeisiä lajeja, kuten sinisimpukka, meriajokas ja rakkolevä, jotka ovat elintärkeitä muille lajeille ja siksi erityisen tärkeitä säilyttää. Meidän on huolehdittava herkeistä rannikkoalueistamme, joilla on rikas biologinen monimuotoisuus.

HALUAMME:

- edistää toimenpiteitä, jotka vahvistavat biologista monimuotoisuutta Itämerellä.
- suojella rannikkoalueitamme uuden yksityishenkilöille suunnatun vapaaehtoisen suojeluohjelman avulla, jonka kautta heille maksetaan korvaus erityisen arvokkaan vesialueen suojelusta. Jokaisen alueen suojatoimenpiteet räätälöidään parhaan tuloksen saavuttamiseksi.
- huolehtia herkeistä rannikkoalueistamme, joilla on rikas biologinen monimuotoisuus ja että luonnon monimuotoisuuden kehittymistä seurataan säännöllisesti tutkimuksen avulla.
- että Itämeren tärkeitä lajeja seurataan, niiden elinympäristöt pyritään säilyttämään ja lajit istutetaan uudelleen sinne, missä niitä tarvitaan.

PANOSTUKSIA KANSAINVÄLISEEN YHTEISTYÖHÖN, TIETOON JA TUTKIMUKSEEN

Iso osa Itämerestä kuuluu sitä ympäröivien eri maiden merialueeseen. Se tekee Itämerestä kansainvälisessä vertailussa epätavallisen meren. Se tarkoittaa myös, ettemme voi ratkaista Itämeren ongelmia yksin.

Itämeri-yhteistyötä koordinoi pääosin Itämeren suojelukomissio (Helsinki Commission, HELCOM) ja sitä toteutetaan Helsingin yleissopimuksen kautta. On tärkeää, että toteutamme yhdessä suojelukomission toimintasuunnitelman yhteensä noin 200 toimenpidettä Itämeren kunnon parantamiseksi. Merkittävä osa ravinnepestöjen vähennyspotentiaalista löytyy Venäjän ja Puolan pikkukaupungeista. Myös Baltian maissa ja Valko-Venäjällä pistekuormitus on vähennettävä. Tässä tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä sekä paikallisella että kansallisella tasolla.

EU on tärkeä toimija Itämeren sääntelyssä. Suomen tulee aktiivisesti jatkaa Itämeren tilaa parantavia toimenpiteitä myös EU-tasolla. Tarvitaan selkeää sääntelyä sekä kansallisesti että EU:ssa ongelmien ratkaisemiseksi.

Tarvitsemme myös tutkimusta, jotta tiedämme, mitä toimenpiteitä tarvitaan. On ratkaisevan tärkeää, että tutkimustulokset saadaan vietyä nopeasti käytäntöön. Tämä koskee erityisesti maatalouteen liittyvää tutkimusta.

Itämeren kriittinen tila vaatii voimakkaita toimenpiteitä. Haluamme, että Itämeren alueesta tulee ympäristöystävällisen teknologian, elinkaariajattelun, maa- ja metsätalouden kestävien menetelmien sekä rajat ylittävän yhteistyön pilotti-alue. Yhteistyö on avain parannuksiin, ja yhdessä voimme toimia varmistaaksemme sen, että meillä on tulevaisuudessa terve Itämeri.

HALUAMME:

- kehittää ja tehostaa kansainvälistä yhteistyötä Itämeren maiden kanssa vesihuollon parantamiseksi ja ravinnepestöjen ja erityisesti jätevedenpuhdistamoiden pistekuormituksen vähentämiseksi.
 - että Helcomin Itämeren toimintasuunnitelman toimenpiteet toteutetaan täysimääräisesti.
 - että Suomi jatkaa aktiivisesti Itämeren tilaa parantavia toimenpiteitä myös EU-tasolla.
 - edistää monitieteistä tutkimusta luonnon monimuotoisuuden, ilmastomuutoksen ja rannikko-alueidemme ja Itämeren vaikutusten välisestä yhteydestä.
 - edistää tutkimusta kustannustehokkaista menetelmistä, joiden avulla voidaan vähentää ravinteiden valumista maalta sekä tutkimusta siitä, miten voimme suojella ja vahvistaa meriekosysteemejä.
-

TERMISTÖÄ

Itämeren toimintasuunnitelma

Helsingin suojelukomission Helcomin laattima toimintasuunnitelma, jossa on noin 200 toimenpidettä. Englanniksi suunnitelman nimi on Baltic Sea Action Plan ja sen lyhenne on BSAP. Suunnitelma päivitettiin viimeksi vuonna 2021.

Hulevesi

Tarkoittaa sadetta, lunta, rakeita ja sulamisvettä, jotka valuvat maanpinnalta kuten teiltä, pysäköintialueilta ja rakennuksista. Hulevesi imeytyy maahan, hyödynnetään syntypaikalla tai johdetaan hulevesiviemäriin.

Hajakuormitus

Ravinne- ja kiintoainekuormat, jotka ovat peräisin useista eri pienistä lähteistä, esimerkiksi maa- ja metsätaloudesta, ja ovat siksi vaikeammin selvitettävissä.

Harmaa vesi

Laivoilla pesuun ja astianpesuun käytetty vesi. Termi viittaa myös kotitalouksien jäteveeseen, joka ei tule wc:stä. Voidaan kutsua myös harmaaksi jätevedeksi.

Hot spot- lista

Helsingin suojelukomission Helcomin lista Itämeren merkittävistä kuormituslähteistä.

Kotieläinten lantafosfori

Kotieläinten lannassa luonnollisesti esiintyvä fosfori eli nestemäinen ja kiinteä eläimen uloste.

Helsingin suojelukomissio

Kansainvälinen elin, joka koordinoi Itämeren maiden yhteistyötä Helsingin yleissopimuksen ja Itämeren toimintasuunnitelman toteuttamiseksi. Lyhenne on Helcom.

Helsingin yleissopimus

Kaikkien yhdeksän Itämeren maan ja EU:n välinen sopimus, joka allekirjoitettiin vuonna 1974 ja jonka tavoitteena on parantaa Itämeren tilaa ja suojella merta. Sitä on aiemmin kutsuttu myös Itämeren yleissopimukseksi.

Sisäinen kuormitus

Itämereen jo varastoituneiden ravinteiden aiheuttama kuormitus.

Kaupallinen lannoitefosfori

Kaupallisessa lannoitteessa esiintyvä fosfori.

Ravinnepäästö

Tässä ohjelmassa viittaamme ravinnepäästöllä fosforin ja typen päästöihin.

Pistekuormitus

Pistemäisistä, mitattavissa olevista päästölähteistä peräisin oleva ja meriin ja vesistöihin kohdistuva kuormitus. Yhdyskuntien ja teollisuuslaitosten jätevedenpuhdistamojen päästöt ovat osa pistekuormitusta.

Resilienssi

Joustavuus ja sopeutumiskyky.

Suolapulssi

Kun suuri määrä happirikasta suolavettä tunkeutuu Pohjanmerestä Itämereen lyhyessä ajassa. Voidaan kutsua myös suolavesipulssiksi.

Yhteiskunnan aiheuttama kuormitus

Tässä ohjelmassa yhteiskunnan aiheuttamalla kuormituksella tarkoitamme ihmisen toiminnasta aiheutuvaa kuormitusta, maa- ja metsätaloudesta aiheutuvan kuormituksen lisäksi.

Pesuvesi

Vesi, jota käytetään laivojen ja niiden ruumien pesuun.

Jätevesi

Kotitalouksien ja laivojen wc-jätevesi. Voidaan kutsua myös mustaksi jätevedeksi.

Vesiviljely

Käsittää kaiken viljelyn vedessä ja meressä, esimerkiksi kalat, äyriäiset ja nilviäiset kuten rakkolevän ja muut vesikasvit.

Itämeri

koostuu Suomenlahdesta, Pohjanlahdesta, Riianlahdesta ja varsinaisesta Itämerestä.

Rehevöityminen

Rehevöityminen on ilmiö, joka syntyy, kun veteen päätyy ylimääräisiä ravinteita, pääasiassa typpeä ja fosforia. Se johtaa levien ja muiden sopeutuvien organismien lisääntymiseen. Tämä johtaa monenlaisiin muutoksiin: vesi samenee, levien esiintyvyys kasvaa voimakkaasti, rannat rehevöityvät ja syvänteissä voi esiintyä hapenpuutetta.

